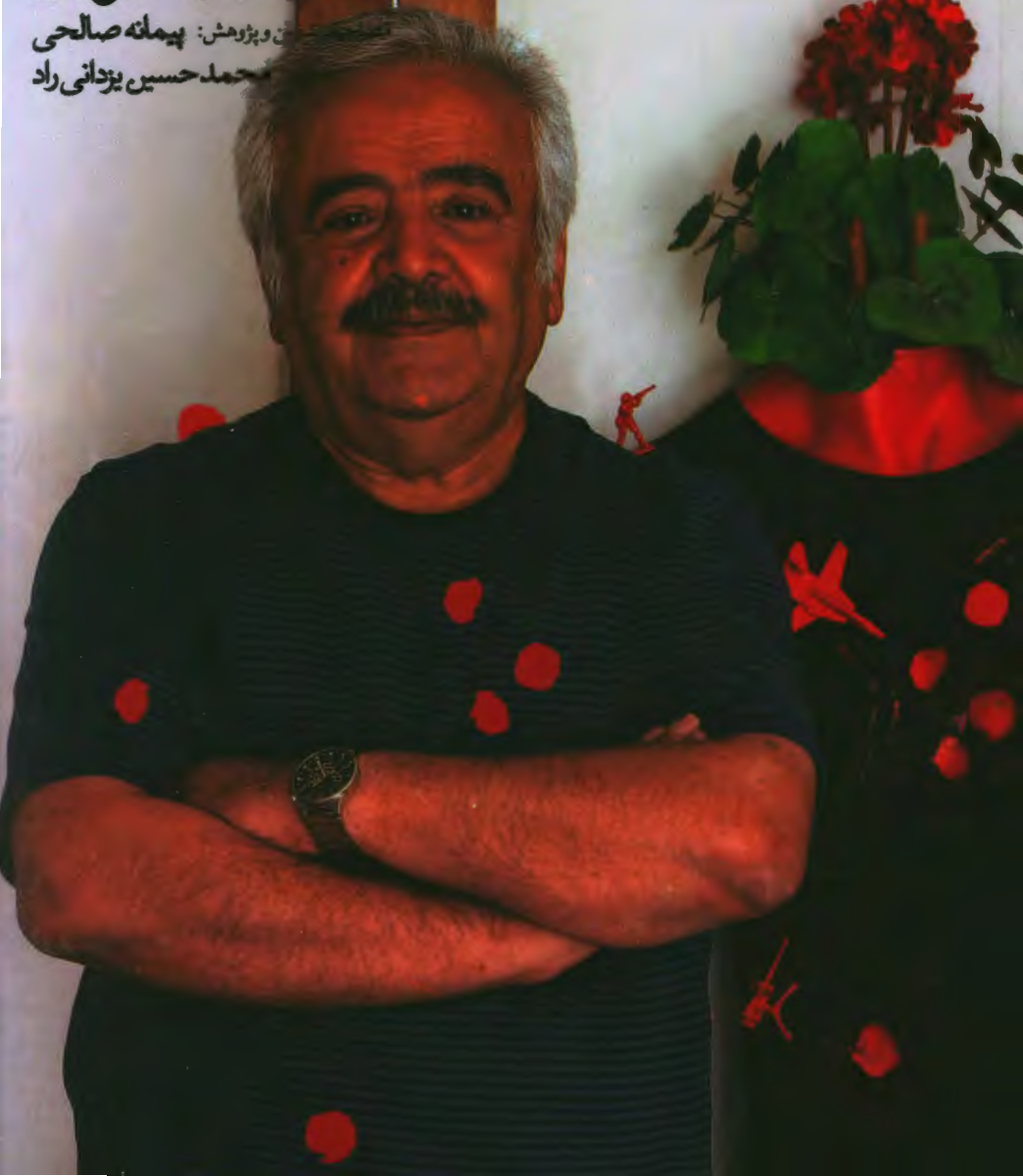

قباد شیوا

شیدایی و شیوایی

پیمانته صالحی

محمد حسین یزدانی راد

1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030

این عکس توسط (کالیوس) هست این بناهی که
در همگی اطاق من در لندن زندگی میکردم بعد از
یک روز بختی در فوریه ماه ۱۳۵۳ اگر تشریح
با این اطاق بکند در آن زندگی میکردم

قباد شیوا
شیدایی و شیوایی

سرشناسه: شیوا، قباد، ۱۳۱۹ - مصاحبه‌شونده | عنوان و نام پدیدآور: شیدایی و شیوایی گفت و گو با استاد قباد شیوا/مصاحبه، تدوین و پژوهش پیمانہ صالحی، محمدحسین یزدانی‌راد؛ ویراستار مسعود شهامی‌پور | مشخصات نشر: تهران: چاپ و نشر نظر، ۱۴۰۰ | مشخصات ظاهری: ص: ۱۹۲. مصور (بخشی رنگی)، عکس | شابک: ۸-۳۵۸-۱۵۲-۶۰۰-۹۷۸ | وضعیت فهرست نویسی: فیپا | یادداشت: کتابنامه: ص: ۱۸۷ - ۱۹۰ | یادداشت: نمایه | موضوع: شیوا، قباد، ۱۳۱۹ - | موضوع: گرافیکست‌ها -- ایران -- مصاحبه‌ها -- Interviews -- Iran -- Graphic artists | شناسه افزوده: صالحی، پیمانہ، ۱۳۵۲ -، مصاحبه‌گر شناسه افزوده: یزدانی راد، محمدحسین، ۱۳۵۵ -، مصاحبه‌گر | رده بندی کنگره: ۹۹۲NC | رده بندی دیویی: ۹۵۵/۱۷۶۰ | شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۴۷۷۰۹

خیابان ایرانشهر جنوبی، کوچه دهخدا غربی، شماره ۲
تلفن: ۸۸۸۲۸۹۰۳ - ۸۸۸۲۳۱۹۲ - ۸۸۸۴۲۱۷۸
www.nazarpub.com info@nazarpub.com

قباد شیوا

شیدایی و شیوایی

مصاحبه، تدوین و پژوهش: پیمانہ صالحی، محمدحسین یزدانی راد
ویراستار: مسعود شهامی‌پور | طراح روی جلد: روشنگ مافی
صفحه‌آرایی: بابک شاه‌سیاه | امور پیش از چاپ: سعید کاوندی
مدیر تولید: مهدی ابراهیم | چاپ نخست: تهران ۱۴۰۱ | تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
شابک: ۸-۳۵۸-۱۵۲-۶۰۰-۹۷۸

- © هر نوع تکثیر، انتشار یا استفاده از تمامی یا بخشی از اثر به شکل فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش، ممنوع و قابل پیگرد قانونی است.
- © تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

قباد شیوا

شیدایی و شیوایی

مصاحبه، تدوین و پژوهش: پیمانہ صالحی

محمد حسین یزدانی راد

STOP

فهرست

فصل ۳: تلویزیون ملی و دانشگاه پرت - - - - -	۷۱	مقدمه - - - - -	۹
استخدام در رادیو و تلویزیون ملی - - - - -	۷۱	پیشینه گرافیک در جهان - - - - -	۱۰
انتشارات سروش - - - - -	۸۱	معنای گرافیک - - - - -	۱۳
جشن هنر شیراز - - - - -	۸۶	گرافیک در ایران پیش از دهه ۱۳۴۰ - - - - -	۱۴
پوسترهای موسیقی و فیلم - - - - -	۹۶	تحولات گرافیک پس از دهه ۱۳۴۰ - - - - -	۱۶
سقاخانه و میراث معنوی - - - - -	۱۰۳	قباد شیوا - - - - -	۱۸
دانشگاه پرت در نیویورک - - - - -	۱۱۰	تاریخ شفاهی - - - - -	۲۲
آنتلیه میلتن گلنزر - - - - -	۱۱۶	درباره این کتاب - - - - -	۲۳
آموزش گرافیک - - - - -	۱۱۹	قدردانی - - - - -	۲۵
انجمن طراحان گرافیک - - - - -	۱۲۳	فصل ۱: خانواده و دوران نوجوانی - - - - -	۲۷
فصل ۴: دیدگاه‌ها و نظرات - - - - -	۱۳۳	خانواده - - - - -	۲۷
پیشینه گرافیک - - - - -	۱۳۳	دوره ابتدایی و متوسطه - - - - -	۳۵
نقاشی و گرافیک - - - - -	۱۴۷	آنتلیه گل بریان - - - - -	۴۲
انواع گرافیک - - - - -	۱۵۲	فصل ۲: هنرهای زیبا و آشنایی با گرافیک - - - - -	۴۷
گرافیک ایرانی - - - - -	۱۶۳	ورود به دانشکده هنرهای زیبا - - - - -	۴۷
گرافیک و رایانه - - - - -	۱۷۶	استادان دانشکده - - - - -	۴۹
توصیه به طراحان جوان - - - - -	۱۷۹	کمپوزسیون تزئینی - - - - -	۵۳
فهرست منابع - - - - -	۱۸۷	کانون آگهی‌های زیبا - - - - -	۵۹
		گالری ایران (قدریز) - - - - -	۶۴

مقدمه

در ره منزل لیلی که خطر هاست در آن شرط اول قدم آن است که مجنون باشی
نقطه عشق نمودم به تو هان سهو مکن ورنه چون بنگری از دایره بیرون باشی
حافظ

پیدایش طراحی گرافیک را نمی‌توان تنها منوط به کشف یک بخش تازه از هنرهای تجسمی دانست، بلکه باید آن را بازیابی جذبه‌ای از هنرهای تجسمی تلقی کرد، که به صورت نقش‌های قالی، گچ‌بری‌ها، کاشی‌کاری‌ها، کنده‌کاری روی چوب و ... کاربرد داشت. این موارد استفاده به ضرورت تکامل جامعه، پیدایش سیستم‌های اقتصادی و تولیدی و به‌ویژه گسترش فناوری، جان تازه‌ای گرفت.

در شرایطی که «سرعت» همه عوامل و روندهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی جامعه را زیر نفوذ قرار داده بود، نیاز به شکل نوینی از هنر حس شد که نمی‌توانست از تأثیر پدیده سرعت برکنار باشد، بلکه لازم بود از قابلیت تکثیر نیز برخوردار باشد. پذیرش ارزش‌های هنری این پدیده تازه، با طرز تفکر آن در ابتدا مورد تردید بود. زیرا تا آن هنگام، در فرهنگ بشری اثری دارای ارزش هنری شناخته می‌شد که به صورت مجرد وجود داشته و قابل تکثیر نباشد، مانند تابلوهای هنرمندانی همچون رامبراند^۱ و لئوناردو داوینچی^۲؛ به‌گونه‌ای که کپی این آثار یا آثاری شبیه به آنها، عاری از ارزش‌های هنری بودند.

تحول نهادهای اقتصادی و پیشرفت فناوری، فرهنگ تازه‌ای را با خود به ارمغان آورد

1. Rembrandt Harmenszoon van Rijn (1600- 1669)

2. Leonardo di ser Piero da Vinci (1452- 1519)

که در قاموس آن، از یک سو ارزش‌های هنری آثار قابل تکثیر پذیرفته می‌شد و از سوی دیگر ارزش‌های گذشته نیز مورد پذیرش و احترام بود. بدین ترتیب، برجستگی هنرهای نظیر طراحی گرافیک، پویایی و ارتباط مستقیم و همه‌جانبه آن با جامعه در نظر گرفته می‌شود زیرا در شکل‌های متفاوت باید بازتاب خواسته‌های آنها و در مقابل، جذب‌کننده آنان باشد. این ویژگی باعث شد که گرافیک به یک کشور محدود نشود و به مقتضای شرایط اقتصادی و فرهنگی جوامع، در آنجا نیز حلول کند که ایران نیز از این قاعده مستثنا نیست. (معروفی، ۱۳۸۵، ص ۲۹-۳۰)

نزدیک به هفت دهه از عمر طراحی گرافیک نوین ایرانی می‌گذرد ولی گرافیک در دنیای امروز، آن‌گونه که باید، شناخته‌شده نیست و اغلب تلاش‌های انجام‌شده در این زمینه، مکتوب و مستند نیست. بنابراین مکتوب کردن تجربه‌های نسل‌های اولیه طراحان گرافیک، از طریق انجام مصاحبه‌های تاریخ شفاهی، راهنمای علاقه‌مندان جوان خواهد بود. در این راستا برای آگاهی از جایگاه و نقش استاد قباد شیوا در تاریخ طراحی گرافیک، و به‌عنوان مقدمه ورود به بحث، توجه به پیشینه گرافیک در جهان، معنای گرافیک، گرافیک در ایران پیش از دهه ۱۳۴۰ و تحولات طراحی گرافیک پس از دهه ۱۳۴۰ ارائه می‌شود:

| پیشینه گرافیک در جهان |

پس از جنگ‌های صلیبی، اروپا دچار تحولات بزرگ فرهنگی، علمی و هنری گردید. در این دوران هنرمندانی همچون لئوناردو داوینچی و میکل آنژ^۳ ظهور کردند که هر کدام به نحوی در زمینه نقاشی و مجسمه‌سازی خدمات ارزنده‌ای را به جامعه هنری جهان عرضه کردند. در این تحول که رنسانس^۴ (زایش مجدد یا نوزایی) نام گرفت، هنر نقاشی به اوج پیشرفت خود نائل آمد و سبک‌های هنری متفاوتی فرصت ظهور یافتند و نیاز به نوعی هنر تصویری مدرن احساس شد که بتوان با آن پیام‌های دیداری را سریع‌تر به مخاطب انتقال داد.

سال‌ها بعد هنرمندانی همچون فرانسیسکو گویا^۵ که اولین تکنیک‌های چاپ فلزی

3 . Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni (1475- 1564)

4 . Renaissance

5 . Francisco José de Goya y Lucientes (1746- 1828)

(گراور) را عرضه کرده بودند، نقاشی‌های خود را از جنگ‌های داخلی اروپا به وسیله چاپ و حک کردن روی فلز جاودانه کردند. در این اوان هنرمندان تئاتر که در سال‌های پس از رنسانس به تحولات بزرگی در هنر نمایش دست یافته بودند، نیاز به اطلاع‌رسانی نمایش‌ها و برنامه‌های خویش را احساس می‌کردند. بدین‌روی هنرمندان نقاش عنصر فونت (حروف) را با هنر نقاشی پیشروی آن زمان تلفیق کردند و نخستین اعلان‌های تبلیغاتی را به وجود آوردند. نیاز به اطلاع‌رسانی عمومی در جوامع، کم‌کم گرافیک را به صورت یک رسانه به خدمت گرفت: نسخه‌های چاپ‌سنگی که شیوه تکثیر آن دوران بود، اکنون در موزه‌ها و مجموعه‌ها نگهداری می‌شود. پس از آن هر کشوری به نوبه خود در پیشبرد گرافیک و جهانی شدن آن گام برداشت. (گرافیک چیست، بی‌تا)

جنگ جهانی اول اهمیت طراحی بصری را تثبیت کرد. پوسترهایی که در کشورهای در حال جنگ نظیر فرانسه، بریتانیای کبیر، ایتالیا، اتریش، آلمان، روسیه و بعد ایالات متحده تهیه شد، به روشنی بازتاب‌دهنده ویژگی‌ها و مراحل پیشرفت طراحی گرافیک در هر کشور است. پوستره‌های زمان جنگ کلیشه‌هایی را پدید آوردند که شالوده تبلیغات سیاسی سال‌های پُر آشوب متعاقب آن را در ایتالیا، روسیه و آلمان، شکل داد. یک سال پس از انقلاب ۱۹۱۷، روسیه شاهد پیشرفت طراحی گرافیک همچون یک رسانه همگانی بود. طراحان، علاوه بر تبلیغات چاپی، در طراحی تزئینات و پرچم‌آویزهای رژه‌های خیابانی نیز فعال بودند و از ساختارهای سه‌بعدی برای انتقال پیام‌های انقلاب بهره می‌بردند. مجلات با به‌کارگیری و ایجاد طیفی از روش‌های چاپ و تکثیر، همکاری خوانندگان را به‌طور ذهنی و جسمی به مشارکت در پیشرفت حماسی انقلاب فرامی‌خواندند. (کلانتری، ۱۳۹۲، ص ۱۸)

آلمان که در بین دو جنبش پیشرو پُر قدرت قرار داشت، از هر دو تأثیر گرفت. در شرق کمونیسم و ساختارگرایی شوروی بود و در سمت غرب هواخواهی متعصبانه هنرمندان هلندی. تلاش‌هایی که در باوهاوس^۶، مدرسه معماری و هنرهای کاربردی در آلمان صورت گرفت، یک جنبش هنری تأثیرگذار در طراحی گرافیک به وجود آورد.

در تحولات گرافیک، کشور هلند همچون شوروی و آلمان، در خط مقدم جنبش پیشرو بود. بخش عمده‌ای از تأثیر هلند به آثار پیت زوارت^۷ مربوط می‌شود. هندسه تأثیر تعیین‌کننده‌ای در طراحی گرافیک هلند داشت. در ضمن این کشور از

6. Bauhaus
7. Pete Zwart

دستاوردهای گرافیکی آلمان و روسیه تأثیر پذیرفت و ایده‌های آنها را جذب و اصلاح کرد. (هويس، ۱۳۸۹، ص ۱۳-۱۷)

در بریتانیا، تا اواخر سده سیزدهم به تدریج روش استفاده از حروف چاپی آماده و حروف چینی با دست برچیده شد و به جای آن، کلمات چاپی را با یک صفحه کلید انتخاب و به صورت ماشینی با فلز، قالب‌ریزی می‌کردند. توجه به ایمنی در حمل و نقل عمومی، زمینه‌های شکل‌گیری برخی از قوی‌ترین پوستره‌های اولیه شرکت حمل و نقل لندن شد.

با آغاز جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۳۹ طراحی گرافیک نقش اساسی در دوره‌های انتخابات بر عهده داشت. آگهی‌ها سرتاسر خیابان‌ها را فرش می‌کرد و آویزها و پلاکاردها در گردهمایی‌ها و تظاهرات به اهتزاز در می‌آمدند. اگرچه پوستر عیان‌ترین نقش طراحان در منازعات سیاسی و تبلیغات جنگ بود، اما طی ۲۵ سال بعد، کارکرد آن به عنوان ابزار تبلیغات تقلیل یافت؛ مجلات اهمیت یافتند و به یکی از اصلی‌ترین مشتریان و سفارش‌دهندگان طراحی گرافیک در سال‌های پس از جنگ بدل شدند. (کلاه‌کج، ۱۳۹۸، ص ۱۳۹)

در ایالات متحده آمریکا در دهه ۱۹۳۰ این، مدیران هنری بودند که موقعیت طراحی را عمدتاً در تبلیغات و صفحه‌آرایی مجلات تثبیت کردند. در دهه‌های بعد طراحان به عنوان بخش پذیرفته‌شده ارتباطی بازار کار، بین شرکت‌ها و مشتریان و در درون خود شرکت، ایفای نقش می‌کردند. تحولات در فناوری‌های چاپ، رابطه طراح با فرآیند صنعت را تحت تأثیر قرار داد. در تمامی انواع چاپ، روش لیتروپرس^۸ جای خود را به لیتوگرافی داد. دیگر کمتر کلمه‌ای به طور مستقیم از حروف فلزی بر روی کاغذ چاپ می‌شد. اواسط دهه ۱۹۶۰ موقعیت طراحی گرافیک به عنوان یک حرفه تخصصی تثبیت شد. تمامی شهرهای بزرگ ایالات متحده دارای باشگاه یا انجمن مدیران هنری مختص خود بودند و مؤسسه هنرهای گرافیک آمریکا (AIGA)، عنوان مدیر هنری سال را ابداع کرد. (جانسون، ۱۳۹۰، ص ۱۸-۲۲)

بنابراین طراحی گرافیک در دوران رشد و تعالی خود در اروپا و آمریکا، از شرایط اجتماعی و فرهنگی حاکم بر جامعه تأثیر پذیرفت. هنرمندان هر کشور با تلاش‌های

۸. Letterpress printing، یکی از قدیمی‌ترین روش‌های چاپ برجسته که پس از پیدایش چاپ آنست و سایر روش‌ها، کاربرد کمتری پیدا کرد. در لیتروپرس حروف به طور مستقیم با کاغذ در تماس است.

مستمر، به مکتب‌های خاص کشور متبوع‌شان دست یافتند که گرافیک آنان را از سایر ملل متمایز کرد. این وجه تمایز ریشه در فرهنگ مردم و آداب و رسوم هر کشور دارد.

| معنای گرافیک |

گرافیک از لغت یونانی Graphite گرفته شده که به معنای خراش دادن است. پیش از آن که گرافیک به معنای امروزی آن و به‌عنوان یک هنر رسانه‌ای و ابزار اطلاع‌رسانی در دنیا جا بیفتد، نقاش‌ها از تکنیک خراش روی فلز و سنگ بهره می‌بردند. طراحی گرافیک به معنای خلق اثری است که در کوتاه‌ترین زمان، بیشترین اطلاع را به بیننده بدهد. (شیوا، ۱۳۸۶، ص ۲۰)

طراحی گرافیک با دو مفهوم سنتی و نوین متمایز می‌گردد که فن چاپ مرز میان این دو پدیده را مشخص می‌کند. گرافیک سنتی در آرایش کتاب‌ها کاربرد داشت و محصول هنر نقاش، خوشنویس، تذهیب‌کار و جلدساز بود. اما گرافیک نوین علاوه بر کتاب‌آرایی، در بخش تبلیغات تجاری، اعلانات دیواری، مطبوعاتی، نشان‌ها و حتی در سینما و تلویزیون هم کاربرد دارد. همین‌طور با مسائل ارتباط محیطی نیز تداخل دارد و با توجه به این کاربردها، از سایر عناصر بصری به‌غیر از خط و رنگ هم کمک می‌گیرد.

هنرهایی مثل نقاشی و مجسمه‌سازی به سفارش اندیشه و حس هنرمند به‌وجود می‌آید و دسته دیگر هنرهای بصری نظیر معماری، گرافیک و طراحی صنعتی متناسب با نیاز مردم متجلی می‌شود. به دسته اول «هنر»^۹ و به دسته دوم «طراحی»^{۱۰} می‌گویند. نقاشی هنر شخصی و گرافیک هنر ارتباطی است.

گرافیک زائیده نیاز مردم است و این امر مورد توجه هنرمندان قرار گرفته است. تولیدات گرافیک - چه مناسب، چه نامناسب - بر حسب ضرورت در میان مردم نفوذ می‌کند. لذا همان‌طور که خود، متأثر از نگاه مردم است، متقابلاً روی آنها تأثیرگذار خواهد بود. امروزه گرافیک فرهنگ بصری جوامع را شکل می‌دهد و به لحاظ کارکرد رسانه‌ای، قدرت طراحی و ابزار تکثیر مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد.

بنابراین آفرینش یک اثر گرافیکی در مثلث طراح، سفارش‌دهنده و مخاطب شکل

9. Art

10. Design

می‌گیرد و همواره موردِ داوری و سنجش ذهن کنجکاو قرار می‌گیرد. اثر خلق شده در بین مردم رشد می‌کند و با آنان زندگی می‌نماید و اگر در این مراحل موجودی شریف باشد، در موزه‌ها و مجموعه‌های هنری آرام می‌گیرد. نکته مهم در تعیین سرنوشت این هنر، چگونگی ترکیب عوامل سازنده آن است. در دنیای امروز، هنری که با مردم ارتباط برقرار نکند، هنر محسوب نمی‌شود، گرچه به تولیدکننده آن هنرمند بگویند. (شیوا، ۱۳۹۰، ص ۲۲)

اگرافیک در ایران پیش از دهه ۱۳۴۰

ریشه گرافیک در ایران را باید در نقاشی جست، آنجا که هنرمندان نقاش درباری، در دوران صفوی و قاجار با سفر به اروپا و تأثیر آن مرز و بوم، برای شاهان تصویرگری می‌کردند. اما هر جا سخن از گرافیک به شکل امروزی به میان می‌آید، صنعت چاپ نقش عمده‌ای در آن ایفا می‌کند. در ایران نیز این صنعت باعث رشد آثار گرافیکی شد. پیش از این که چاپ مکانیکی وارد ایران شود، چاپ دستی به طور سنتی رواج داشت، بدین صورت که نقوش و تصاویر مختلف را روی چوب حکاکی می‌کردند و قالب‌هایی می‌ساختند که شبیه قالب‌های مورد استفاده در چاپ قلمکار بود. سپس این قالب‌ها یا مهرها را روی کاغذ چاپ می‌کردند. طرح‌ها معمولاً قالب‌های مخصوص به خود داشتند که چاپگر این طرح‌ها را با هم ادغام کرده و طرحی جدید ارائه می‌کرد. (حسینی، ۱۳۸۶، ص ۱۹۱)

سابقه چاپ به مفهوم اروپایی آن در ایران به اوایل قرن یازدهم هجری یعنی عهد صفویان بازمی‌گردد. اولین چاپخانه‌های حروف عربی و فارسی به وسیله کشیشان در اصفهان تأسیس گردید. ایسن چاپخانه‌ها مخصوص ارامنه بود و فارسی‌زبانان تا مدت‌ها چاپخانه نداشتند. در دوره‌های زند و قاجار نیز نوعی نقاشی غنایی ظریف، که از تلفیق دو نگرش شرقی و اروپایی الهام گرفته بود، رواج یافت (مجبایی، ۱۳۷۴، ص ۴۲) و نخستین بار در زمان فتحعلی‌شاه قاجار، به همت عباس میرزا نایب السلطنه، چند تن از ایرانیان فن چاپ را در اروپا آموختند و دستگاه چاپ حروف سربی و چاپ‌سنگی را به ایران آوردند. هشت سال پس از آن با دستور عباس میرزا، چند نفر به سن پترزبورگ رفتند و دستگاه‌های چاپ‌سنگی را وارد ایران کردند. احتمالاً اولین

کتاب مصور، لیلی و مجنون بود که در تبریز به چاپ رسید. شاهنامه فردوسی نیز از آن دسته کتاب‌هایی است که می‌توان در آن، آثار تصویری و خطی را در کنار هم مشاهده کرد. اولین شاهنامه مصور سال ۱۲۶۷ هجری با خط نستعلیق و چاپ سنگی منتشر شد. (حسینی، ۱۳۹۱، ص ۵۹)

صنایع الملک نخستین فردی بود که تصویرسازی را به شیوه امروزی در نشریات مطرح کرد. وی این کار را در روزنامه دولت علیه ایران و روزنامه ایران به منصفه ظهور گذاشت. سپس سایر روزنامه‌ها همچون شرافت و شرف نیز اقدام به تصویرسازی کردند. در این دوره برای روزنامه‌ها سرلوح طراحی می‌شد که در اکثر آنها استفاده از علامت شیر و خورشید سرخ مرسوم بود. اما صفحه‌آرایی این نشریات شباهت بسیار زیادی با کتاب‌های خطی داشت، که متأثر از نگارگری ایرانی بود. استفاده از تذهیب، خطوط سیاه و سفیدشده بی‌رنگ، تصاویر نقطه‌چین شده، تصاویر سایه‌روشن‌دار، خطوط ریز و درشت و جدول‌بندی، استفاده از نقوش شبیه به اسلیمی و... تأثیر کتب قدیمی را در صفحه‌آرایی روزنامه‌ها نشان می‌دهد.

تحولات در صنعت چاپ و سپس تأثیر آن در نشریات ابتدایی، باعث شد که اعلان و پوستر در ایران شکل بگیرد. اولین پوسترها با مرکب مشکی بر کاغذهایی در اندازه‌های مختلف به رنگ‌های زرد آخواری، قرمز گلی، آبی ترکی و اغلب به سه خط فارسی، روسی و فرانسه منتشر می‌شد. (تنهایی، ۱۳۸۶، ص ۲۰) با ظهور فیلم پوسترهای امروزی شکل می‌گیرد. برادران سروری، از ارامنه مهاجر روسیه، اولین اعلان (پوستر) سینمایی را طراحی کردند و آن را بر سردر سینماها، بر روی کاغذ یا پارچه نقاشی کردند یا کلیشه‌های پلاستیکی را برای تکثیر این پوسترها ساختند. قدیمی‌ترین پوستر تئاتر را می‌توان پوستر «مکر زنان» دانست که سال ۱۳۲۲ در نمایشگاه شیر و خورشید سرخ در تبریز به نمایش گذاشته شد.

در فواصل سال‌های ۱۳۱۹ تا ۱۳۲۴، مدرسه هنرهای مستظرفه که کمال الملک بنا نهاده بود، سه فارغ‌التحصیل در رشته نقاشی معرفی کرد که جلیل ضیاءپور به‌عنوان شاگرد اول با بورس دولت فرانسه عازم بوزار^{۱۱} (مدرسه هنرهای زیبای پاریس) شد، جواد حمیدی به تدریس فراخوانده شد و حسین کاظمی نیز آزادانه به نقاشی پرداخت. بعدها در سال‌های ۱۳۲۵ تا ۱۳۳۵، این سه نفر پس از بازگشت ضیاءپور از فرانسه،

11. Ecole des beaux- Arts

به همراه تعدادی دیگر از نقاشان دانشکده دیده، از قبیل احمد اسفندیاری، محمود جوادی پور، عبدالله عامری الحسینی، لیلی تقی پور، شکوه ریاضی، فخری عنقا، هوشنگ پزشکیان، مهدی ویشکاهی و از جوان ترها منوچهر شیبانی و صادق بریرانی به تأثیر از موج نو در غرب، تحولات عمده‌ای در نقاشی و در نتیجه گرافیک ایران ایجاد کردند. (مجبایی، ۱۳۷۴، ص ۷)

در این دوره نقاشان تبلیغاتی در اثر تجربه سال‌ها کار مداوم در بازار، به صورت خودجوش، از درک مناسبی نسبت به حرفه طراحی گرافیک برخوردار شده بودند و طرح‌های خوب تجاری را به بازار عرضه می‌کردند. این گروه نسبت به همکاران‌شان، از دانش بیشتری برخوردار بودند. باریس آسیریان، بیوک احمری، محمد بهرامی، فردریک تالبرگ، محمد تجویدی، محمد بلوچ و ژرژ سیمونیان از جمله هنرمندان این گروه بودند. (شیوا، ۱۳۹۶، ص ۲۲)

هوشنگ کاظمی از افرادی بود که پس از تحصیل در بوزار پاریس، به ایران بازگشت. وی اولین ایرانی بود که از غرب مدرک طراحی گرافیک گرفته بود. آثار او از سادگی و پیرایش خاصی برخوردار است. همچنین آتلیه‌ای به نام «کارگاه هنرهای تزئینی» را تأسیس کرد. سال ۱۳۳۸ دانشکده هنرهای تزئینی توسط وزارت فرهنگ و هنر شکل گرفت و برای نخستین بار طراحی گرافیک توسط هوشنگ کاظمی به صورت واحد درسی مستقل تدریس شد.

در آن سال‌ها محمود جوادی پور با نظم خاصی نقاشی و گرافیک را با هم پیش می‌برد و با حضور در چاپخانه بانک ملی ایران با استفاده از ابزارهای موجود، به تجربه‌های نوینی در گرافیک دست یافت. جوادی پور سال ۱۳۳۹ با برگزاری اولین نمایشگاه گرافیک، اهمیت طراحی گرافیک و کاربرد هنری آن را یادآور شد و برای نخستین بار از خط‌نگاری استفاده کرد. (گفت‌وگو با قباد شیوا، ۱۳۸۶)

تحولات طراحی گرافیک پس از دهه ۱۳۴۰

اوایل دهه ۱۳۴۰، محسن دولو با طراحی پوستر و اعلان‌هایی، کار تازه‌ای را در این زمینه عرضه کرد. تا آن زمان طراحی و چاپ اعلان برای سینما و فیلم در ایران چندان معمول نبود. دولو علاوه بر طراحی این پوسترها، نقاشی‌های بزرگی را برای سردر

سینماها تهیه می‌کرد. سپس مسعود بهنام به رقابت با دولو پرداخت و علی اکبر صادقی نیز پلاکاردهایی برای سردر سینماها کار کرد. (ممیز، ۱۳۸۲، ص ۹۶)

صادق بریرانی در همان سال‌های شروع گرافیک مدرن در ایران، فعالیت‌های مفیدی داشت. او پس از فارغ‌التحصیلی از دانشکده هنرهای زیبا، به‌عنوان رئیس اداره هنر گرافیک در وزارت فرهنگ و هنر منصوب شد. کارهای این اداره به‌صورت تیمی انجام می‌شد و این شیوه تیمی تا سال‌های بازنشستگی او ادامه داشت. بعدها به آمریکا رفت و مدرک فوق‌لیسانس گرافیک از دانشگاه ایندیانا^{۱۲} دریافت کرد. او در نمایشگاه‌ها و بی‌ینال‌های مطرح در دنیا شرکت کرد و آثار فراوانی عرضه کرد.

سال ۱۳۴۶ با کوشش مرتضی ممیز، رشته طراحی گرافیک در دانشکده هنرهای زیبا تأسیس شد. پوستره‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان که فرشید مثقالی مدیریت آتلیه آن را عهده‌دار بود، از جمله گرافیک‌های پیشرو این دوره محسوب می‌شود.

در این دوران آتلیه گرافیک رادیو و تلویزیون ملی ایران به مدیریت قباد شیوا، به جریان رشد گرافیک نوین کمک شایان توجهی کرد. گرافیک مجله تماشا که توسط انتشارات سروش منتشر می‌شد، تحول بزرگی در زیبایی‌شناسی مطبوعات آن دوره ایجاد کرد و همانند یک آکادمی موجب رشد و پرورش گرافیک‌های برجسته‌ای شد. شیوا پس از بازدید از واحد انتشارات Paris match در پاریس و آشنایی با انتشار مجله Design در مؤسسه گرافیک پنتاگرام^{۱۳} در لندن و خرید تجهیزات مورد نیاز، توانست برنامه‌ریزی دقیقی برای آتلیه گرافیک انتشارات سروش پیش‌بینی کند.

پس از انقلاب اسلامی که تحولات سیاسی و فرهنگی عمیقی صورت گرفت، از همان ابتدا هنر گرافیک جای چشمگیری در تبلیغات همه گروه‌های سیاسی پیدا کرد و آنان را به فکر بهره‌گیری از آن برای بیان اهداف و آرمان‌های سیاسی انداخت. (ممیز، ۱۳۸۲، ص ۸۵) در سال‌های اخیر نیز موج استفاده از رایانه در طراحی گرافیک به موضوع اصلی میان گرافیک‌ها بدل شده است. عده‌ای از هنرمندان جوان، رایانه را جایگزین اندیشه طراح در این هنر کرده‌اند و برخی دیگر نیز از آن به‌عنوان ابزاری در خدمت فکر و ایده طراح، بهره‌جسته‌اند.

به‌رحال ویژگی‌هایی که امروزه در گرافیک نوین ایرانی به چشم می‌خورد، مرهون

12. Indiana University

13. Pentagram

تلاش‌های چند نسل از طراحان گرافیک است که با آن رشد کردند و برای جوان‌ترها به یادگار گذاشته‌اند. برای شناخت بهتر طراحی گرافیک و تکنیک‌های آن، لازم است تاریخ این هنر مورد بررسی قرار گیرد. بهره‌مندی از تجربه‌های جریان‌سازان طراحی گرافیک در ایران، آموزه‌های بسیاری را برای هنرآموزان به ارمغان می‌آورد و علاقه‌مندان را با دیدگاه‌های بدیعی روبه‌رو می‌کند.

علاوه بر این روز جهانی گرافیک که برابر ۲۷ آوریل است، برای نخستین بار در سال ۱۹۹۵ توسط انجمن جهانی طراحان گرافیک نام‌گذاری شد. هم‌زمان با جهان، در ایران نیز این روز از سوی انجمن طراحان گرافیک جشن گرفته می‌شود.

اقباد شیوا

قباد شیوا طراح گرافیک، صاحب مکتب گرافیک ایرانی در دایره‌المعارف بریتانیکا، مدیر هنری و طراح محیطی، عضو منتخب انجمن بین‌المللی طراحان گرافیک (AGI)، عضو افتخاری انجمن صنفی طراحان گرافیک ایران و عضو منتخب کمیته سازمان جهانی اسناید است که با بیش از پنج دهه حضور مستمر و پویا در طراحی گرافیک، نقش مؤثری در رشد و اعتلای این هنر داشته است. او از نقاشی شروع کرد و به گرافیک رسید و به یکی از نام‌آوران این هنر بدل شد. شیوا سال‌ها بر هویت ایرانی در طراحی گرافیک تأکید داشته است، تا جایی که امروز سمبل گرافیک ایرانی است و آثارش در بزرگترین موزه‌های جهان نگاه‌داری می‌شود. انجمن بین‌المللی طراحان گرافیک کتاب مفصلی از طرح‌های او را به‌عنوان یکی از استادان برتر گرافیک جهان منتشر کرده است.

او در تصویرسازی، نقاشی و طراحی هنرمندی به‌تمام معناست. شیوا با تلفیق قریحه نقاشانه‌اش با طراحی گرافیک، در هر اثر به‌دنبال یک راه جدید برای حل مسائل می‌گردد. آثارش همیشه تازه و نو هستند و در عین حال، فرمول‌ناپذیر، و روند خطی در سبک و سیاق آثارش دیده نمی‌شود. برجسته‌ترین ویژگی طرح‌هایش، نگاه ایرانی مدرن اوست. شیوا معلمی دانا، توانا، دلسوز و کم‌نظیر است. او می‌آموزد و می‌آموزاند. آن‌قدر آثار درجه‌یک دارد که هر یک از آنها می‌تواند وی را در زمره بهترین‌های طراحی گرافیک جهان جای دهد. آثارش بی‌آنکه نامی از او بر پیشانی یا حاشیه داشته باشند،

به سادگی نام آفریننده‌اش را آشکار می‌کنند. نام قباد شیوا با گرافیک ایرانی پیوند یافته و اثرگذاری‌اش در تاریخ گرافیک نوین ایران جاویدان است.

قباد شیوا چهارم بهمن ۱۳۱۹ در همدان متولد شد. پدرش، علی نام داشت و از مریدان شاعر معروف، غمام همدانی بود و نام فامیلی شیوا را هم به توصیه این شاعر بزرگ انتخاب کرده بود. او در اداره ثبت اسناد و املاک همدان به کار اشتغال داشت. عارف بود، موسیقی سنتی ایران را دقیقاً می‌شناخت، از صدای خوبی برخوردار بود، شعر می‌سرود و خط خوبی هم داشت. قباد با پدرش بسیار صمیمی بود و حیرت عشق را از او آموخته بود و می‌کوشید ادامه‌دهنده روش و منش پدرش باشد. مادرش، محترم نام داشت و وقتی قباد و برادرش، منوچهر متولد شدند، آنها از هم جدا شدند؛ محترم خانم با فرزندانش از ازدواج قبلی (ایران و هوشنگ و امیر) زندگی کرد و پدرش با خدیجه رضایی ازدواج کرد. او نزد خدیجه خانم بزرگ شد، به منزل محترم خانم هم رفت و آمد می‌کرد.

پیش از ورود به دوره ابتدایی، دوره آمادگی یا کلاس تهیه را در دبستان محمدیه گذراند. پس از آن وارد دبستان رازی شد و تا پایان کلاس ششم در این مدرسه بود. در این دوره به دلیل علاقه به هنر نقاشی، به آتلیه استاد یحیی کارگر در همدان می‌رفت و تابلوهایش را تماشا می‌کرد. دوره متوسطه را در دبیرستان پهلوی گذراند. در این مقطع با سیف‌الله گل‌پریان که دبیر هنر و کاردستی دبیرستان بود، آشنا شد که در ادامه مسیر او در فراگیری نقاشی تأثیر بسزایی گذاشت. در ضمن بعد از ظهرها هم به آتلیه وی می‌رفت و با علاقه به یادگیری نقاشی می‌پرداخت. همچنین به دل طبیعت می‌زد و از مناظر زیبای اطراف همدان نقاشی می‌کشید.

سال ۱۳۳۹ برای مشخص شدن دوره سربازی به تهران آمد. آن زمان برای اعزام به خدمت زیر پرچم قرعه‌کشی انجام می‌شد. شیوا پس از قرعه‌کشی، از گذراندن دوره سربازی معاف شد. سپس در کنکور دانشکده هنرهای زیبا شرکت کرد ولی به دلیل عدم آشنایی با نقاشی با ذغال، پذیرفته نشد. پس از آن به همدان بازگشت و یک سال به آموزش نقاشی به هنرآموزان پرداخت. در ۱۳۴۰ مدتی در کلاس‌های نقاشی با ذغال جواد حمیدی شرکت کرد و بعد مجدداً کنکور داد و در رشته نقاشی دانشکده هنرهای زیبا قبول شد.

قباد شیوا وارد دانشکده‌ای شده بود که کعبه آمال او بود. زمین، هوا، دیوارها، استادان

و همه چیز رنگ و بوی نقاشی می‌داد. او در این دانشکده از محضر استادانی همچون هوشنگ سیحون، علی محمد حیدریان، محمود جوادپور، جواد حمیدی و محسن وزیری مقدم بهره برد و با تکنیک‌های مختلف نقاشی آشنا شد. مرتضی ممیز، عباس کیارستمی، آیدین آغداشلو و فرشید مثقالی از جمله همکلاسی‌های او در دانشکده بودند.

پس از فارغ‌التحصیلی از دانشکده هنرهای زیبا در سال ۱۳۴۵، مدتی در شرکت‌های تبلیغاتی از جمله کانون آگهی‌های زیبا به فعالیت پرداخت و با طراحانی همچون زرژ سیمونیان و آلکس گورگیز به همکاری پرداخت. همچنین با دوستانش، گالری ایران (قندریز) را دایر کرد که نمایشگاه‌های مختلف نقاشی و عکاسی در آن برپا می‌شد. سپس به طراحی در مجله تلاش پرداخت و تجربه‌های جدیدی در زمینه تصویرسازی و طراحی کسب کرد.

شیوا سال ۱۳۴۶ به استخدام رادیو و تلویزیون ملی درآمد و کار در واحد دکور را آغاز کرد. آن سال‌ها واحد گرافیک در تلویزیون شکل نگرفته بود و امور گرافیک زیر نظر واحد دکور بود. او سال‌ها تلاش کرد تا توانست واحد گرافیک رادیو و تلویزیون ملی را راه‌اندازی نماید و سال ۱۳۵۰ به سرپرستی این واحد منصوب شد. همچنین در ۱۳۵۳ از دفتر مجله *Paris match* در پاریس و انتشارات لایف^{۱۴} در این شهر دیدن کرد. همچنین مدت چهار ماه در مجله *Design* در مؤسسه گرافیک پنتاگرام لندن به کار مشغول بود و نکات فنی گرافیک را فرا گرفت. در ضمن در سال‌های حضور در آتلیه گرافیک تلویزیون، پوسترهای اصلی و جنبی جشن هنر شیراز و تئاتر جهان سوم را طراحی کرد. در پنجمین جشن هنر که سال ۱۳۵۰ برگزار شد، برای اولین بار طغرانویسی و خط شکسته نستعلیق فارسی را در طراحی پوستر به کار گرفت؛ آثاری که نمایانگر روحیه شاعرانه‌اش بود و مورد استقبال بازدیدکنندگان اروپایی و آمریکایی واقع شد. همچنین پوسترهای کم‌نظیری را برای ارکستر مجلسی تلویزیون ملی و ارکستر سمفونیک تهران طراحی کرد؛ پوسترهایی که با دیدن آنها گویی صدای سازهای موسیقی در گوش طنین‌انداز می‌شود و عظمت موسیقی کلاسیک رخ می‌نمایاند.

در ۱۳۵۶ واحد گرافیک انتشارات سروش را راه‌اندازی کرد و انتشار مجله تماشا را پی گرفت. انتشار این مجله در آن سال‌ها تحولی در گرافیک مطبوعاتی به وجود آورد

و مورد توجه جامعه مجله‌خوان واقع شد، حتی ترکیب‌بندی (Layout) آن به‌عنوان الگو در کلاس‌های دانشگاه تجزیه و تحلیل می‌شد. همچنین برای نخستین بار تکنیک سه‌بعدی را در طراحی پوستر سقاخانه به‌کار گرفت و ایده جدیدی را پیش روی علاقه‌مندان هنر ایرانی قرار داد.

سال ۱۳۵۶ در دانشگاه پرت^{۱۵} نیویورک پذیرفته شد و برای ادامه تحصیل به آنجا رفت. وی علاوه بر تحصیل در دانشگاه، در سال‌های ۱۳۵۸ و ۱۳۵۹ در آتلیه میلتون گلیزر^{۱۶} به طراحی پرداخت و به کار آزاد در زمینه گرافیک در نیویورک مشغول بود. همچنین در مدرسه هنرهای تجسمی نیویورک، نکات جدیدی را آموخت. سال ۱۳۵۹ در رشته علوم طراحی ارتباطی (MS) از دانشگاه پرت فارغ‌التحصیل شد و به ایران بازگشت. پس از آن به طراحی و فعالیت در انتشارات سروش ادامه داد، تا سال ۱۳۷۲ که در سمت مدیر هنری این انتشارات بازنشسته شد.

سال ۱۳۸۴ به‌طور رسمی مؤسسه فرهنگی - هنری قباد شیوا را راه‌اندازی کرد. هدف او از تأسیس این مؤسسه، ارائه ایده‌آل‌ها و اعتقادات حرفه‌ای از طریق الگوسازی در تولیدات گرافیک به هنرآموزان است. وی سعی دارد دانشجویان را به سمت گرافیک صحیح هدایت کند. همچنین در دانشکده صدا و سیما، دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران، دانشگاه هنر، دانشکده هنر دانشگاه الزهرا و دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی به تدریس گرافیک مشغول بوده است.

علاوه بر این عضو مؤسسان تعاونی طراحان گرافیک ایران، انجمن صنفی طراحان گرافیک ایران و انجمن هنرمندان گرافیک ایران است. آثار او در نمایشگاه‌های متعددی به نمایش درآمده است که از آن جمله می‌توان به نمایشگاه گرافیک در آلمان، نمایشگاه گرافیک در نیس فرانسه و نمایشگاه بین‌المللی هنر تهران اشاره کرد. وی عضو منتخب انجمن بین‌المللی طراحان گرافیک است و آثارش در مجله‌های تخصصی گرافیک کشورهای انگلستان، لهستان، فرانسه، آمریکا، چین، کره، روسیه، ژاپن و هلند چاپ شده است. منتخب پوسترهایی او در کتاب؛ از سال‌ها پیش تا هنوز هم^{۱۷} منتشر شده است. همین‌طور انجمن بین‌المللی طراحان گرافیک (AGI) کتاب مفصلی از

15. Pratt Institute

16. Milton Glaser (1929- 2020)

۱۷. شیوا، قباد (۱۳۸۶). از سال‌ها پیش تا هنوز هم: تجربه‌ها در آثار تصویرگری قباد شیوا. تهران: چاپ و نشر نظر

طرح‌های او را به‌عنوان یکی از استادان برتر گرافیک جهان منتشر کرده است.^{۱۸} مهم‌تر از همه این‌که سال‌ها بر هویت ایرانی در طراحی گرافیک تأکید داشته است، تا جایی که امروز سمبل گرافیک ایرانی است و آثارش در بزرگترین موزه‌های جهان نگه‌داری می‌شود.

استاد قباد شیوا هنرمندی بین‌المللی و مایهٔ فخر و مباهات ایرانیان است. او همچنان پُرانرژی و خلاق، به آفرینش آثار ارزشمند و ماندگار در حوزه طراحی گرافیک ادامه می‌دهد و در آموزش و ترویج گرافیک ایرانی می‌کوشد.

تاریخ شفاهی |

تاریخ شفاهی به‌عنوان یک فرایند طراحی شده است تا به مفهوم و درک تاریخی مردم برای شناخت گذشته کمک کند. این شیوه پژوهشی در خلق اسناد بی‌همتا است؛ اسنادی که از گفت‌وگوی صریح و بی‌پرده دربارهٔ تجربیات گذشته و مفهوم امروزی خاطرات شکل می‌گیرد. تاریخ شفاهی دریچه‌ای کوچک از تجربیات انباشته‌شده را نسبت به خطوط واقعی یا ذهنی از گذشته ارائه می‌دهد و به بازسازی دورنمایی از آن کمک می‌کند.

مصاحبه و تاریخ شفاهی هر دو از جنس ارتباط شفاهی و به دنبال کشف واقعیت‌اند، البته مصاحبه در تاریخ شفاهی فراتر از ارتباط شفاهی برای کشف واقعیت، به‌عنوان مسئلهٔ مشترک میان مصاحبه‌شونده و مصاحبه‌کننده است. در واقع هدایت جریان مصاحبه، به سمت جمع‌آوری اطلاعات به‌منظور کشف حقایق پیش می‌رود؛ حقایقی که منابع مکتوب از پاسخگویی به آن عاجزند و مصاحبه با شاهدان و ناظران وقایع می‌تواند به درک واقعیت و کشف نانوشته‌ها کمک نماید.

گذشت حدود هفتاد سال از پیدایش و رونق تاریخ شفاهی در جهان و بیش از چهل سال از آغاز ایسن‌فعالیت در ایران، اهمیت آن را به‌عنوان یکی از شیوه‌های جدید پژوهشی با ماهیتی میان‌رشته‌ای در تاریخ‌پژوهی و تاریخ‌نگاری، دوچندان ساخته است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، اشخاص حقیقی و حقوقی بسیاری، مصاحبه

۱۸. کتاب اختصاصی از مجموعه کتاب‌هایی تحت عنوان استادان بزرگ بین‌المللی طراحی گرافیک *The selected works of master of graphic design* (۲۰۰۶). زیر نظر انجمن بین‌المللی طراحان گرافیک AGI

با شخصیت‌های منشاء اثر در دوران معاصر را در دستور کار خود قرار داده‌اند و در جهت شناساندن این روش و اعتبار داده‌های حاصل از آن، تلاش می‌کنند.

ادرباره این کتاب

«شیدایی و شیوایی: مصاحبه با استاد قباد شیوا»، حاصل گفت‌وگویی هجده‌ساعته با ایشان، در هشت جلسه است که صبح یا بعدازظهر روزهای نوزدهم مرداد ۱۳۹۸ تا سی‌ام شهریور همان سال، در مؤسسه فرهنگی - هنری قباد شیوا در تهران انجام شده است. این گفت‌وگو در قالب یک مصاحبه تاریخ شفاهی، به صورت مشترک توسط پیمان صالحی و محمدحسین یزدانی‌راد صورت گرفته و تدوین و ویراستاری شده است.

در تنظیم و آماده‌سازی خاطرات استاد شیوا نکات زیر رعایت شده است: پیش از شروع اولین جلسه مصاحبه تاریخ شفاهی، پژوهشی گسترده در منابع مکتوب، اسناد و ... در زمینه شرح زندگانی و فعالیت‌های مصاحبه‌شونده صورت گرفت و سرفصل‌ها و مباحث پیشنهادی به منظور انجام مصاحبه، در اختیار راوی قرار گرفت. مصاحبه‌ها پس از پیاده‌سازی، مقابله و ویرایش اولیه شده است. سؤالات مصاحبه‌گران در متن، به صورت برجسته (Bold) حروف‌نگاری شده است. در ابتدای سؤالات مصاحبه، نام خانوادگی صالحی به اختصار «ص» و نام خانوادگی یزدانی‌راد، «ی» درج شده است.

تدوین به گونه‌ای صورت گرفته است که فضای مصاحبه برای خوانندگان مجسم گردد. به دلیل لزوم حفظ سندیت مصاحبه، متن کتاب نسبتاً ویراستاری شده است. در فصل‌بندی، ترتیب و توالی تاریخی فعالیت‌های راوی، مورد توجه قرار گرفته است. محتوای مصاحبه به‌تمامی وارد شده و هیچ مطلبی حذف نشده است. مطالب هم‌سنخ به لحاظ محتوایی، گه‌گاه در جلسات متعدد ضبط شده بودند که در تنظیم نهایی، در یک فصل گنجانده شدند.

عبارات داخل () توضیحاتی است که از جانب مصاحبه‌شونده در زمان مصاحبه و در لابلای صحبت‌های وی، در مورد بعضی از مطالب داده شده است. به دلیل این‌که خوانندگان متون حاصل از مصاحبه‌های تاریخ شفاهی طیف وسیعی

از افراد را شامل می‌شود، لذا مستندسازی و گویاسازی متن اهمیت بسزایی دارد. در این راستا سعی شده است برای آشنایی بیشتر با اشخاص (همکاران، مدیران، مسئولان و...)، مکان‌ها، رویدادها، کتاب‌ها، مقاله‌ها، طرح‌های پژوهشی، وقایع تاریخی و... ذکر شده در مصاحبه، توضیحات بجا، مناسب، مختصر و مفید - تا جایی که شناسایی آنها مقدور بوده است - در پاورقی صفحات درج شود. همچنین برای مواردی که دارای ابهام بوده یا نیاز به توضیحات شفاف‌تر و مبسوط‌تری داشته، نکات لازم درج گردیده است. البته در تهیه پاورقی‌ها، حد اعتدال رعایت شده و از اطالة کلام و درج توضیحات غیر ضروری اجتناب شده است.

شیوه تدوینگران برای استناددهی در مقدمه و پانویس‌های فصول و نیز تهیه فهرست منابع براساس نظام ارجاع‌دهی APA^{۱۹} صورت گرفته است. منابع مورد استفاده ویراستاران به منظور پژوهش و مستندسازی مطالب، در بخش فهرست منابع، در انتهای کتاب (به ترتیب الفبایی) درج شده است. متن نهایی کتاب به رؤیت استاد قباد شیوا رسیده است و ایشان با انتشار آن موافقت کرده‌اند.

اقدردانی

پدیدآورندگان این اثر مراتب سپاس و قدرشناسی خود را از این بزرگواران اعلام می‌دارند:

استاد قباد شیوا، هنرمند گران قدر و وارسته که با نیک‌اندیشی، دعوت به انجام مصاحبه تاریخ شفاهی را پذیرا شدند، آقای سید وحید حسینی شماری از تصاویر شخصی استاد را در اختیار تدوینگران قرار دادند؛ آقای میثم هامه‌ای، دستیار استاد شیوا که در تمام مراحل، از مصاحبه تا درج مشخصات تصاویر و آثار هنری، یاری رسان و همراه بودند و مدیریت نشر نظر که با همکاری‌های بی‌شائبه، زمینه چاپ و نشر این اثر را فراهم کردند.

از آنجا که هیچ اثری بی‌نقص نیست، دیدگاه‌های خوانندگان و صاحب‌نظران ارجمند را با دیده منت، پذیرا خواهیم بود.

پیمانہ صالحی²⁰ - محمدحسین یزدانی‌راد²¹

20 : peymaneh.slh@gmail.com

21 : mhyazdanirad@yahoo.com